

تاریخ: ۲۰۲۴/۰۱/۲۳

بخش: تجارت داخلی و خارجی

نویسنده: سید عظیم حسینی

معرفی شیرین بویه، یکی از اقلام صادراتی نباتات طبی در قاموس کبیر افغانستان

دری: شیرین بویه، پشتو: خوروالی- ملخوزی-
خواره، اوزبیک: مخ، انگلیسی: Liquorice:
شیرین بویه: از جمله اقلام مهم نباتات طبی
کشور و یکی از اقلام مشهور صادراتی
افغانستان بشمار میرود. کندن بته سبز شیرین
بویه باعث کاهش رطوبت هوای محل و منطقه
در فصل گرمای تابستان می گردد. شیرین
بویه گیاه خود رو، بومی افغانستان است در
نواحی کم ارتفاع شمال به فروانی می روید.

این گیاه نور پسند است و درجه حرارت هوا را کاهش می دهد و هوا را به حرکت و جریان وا داشته از خشکی هوای محیط اطراف خود جلوگیری می کند. بهترین بازدهی گیاه شیرین بویه شرایط بهبود محیط زیست است این گیاه با طاقت و تحمل در مقابل تابش مستقیم نور خورشید به ویژه در فصل گرمای تابستان می باشد. تفاوت درجه حرارت روز و شب و محیط و اطراف خود را نیز کاهش می دهد و هم در مقابل باد و باران های تند مقاومت می نماید. شیرین بویه گیاهی است چندین ساله و انبوه و به ارتفاع یک تا دو متر قد آن می رسد و یکی از مهمترین اثرات گیاه شیرین بویه در محیط منطقه در فصل تابستان در سایه بته ای آن باعث شده تا زندگی برای پرندگان و حیوانات وحشی تحمل پذیر باشد

و در فصل زمستان به منزله روپوشی برای پرندگان و حیوانات وحشی به شمار رفته و

شیرین بویه | Afghan Greengold

مانع از دست دادن حرارت زمین می‌گردد. بادغیس، از جمله ولایاتی است که شیرین بویه در آن رشد خوبی دارد. شیرین بویه یا مخ در ولایت بادغیس به شکل وحشی یا طبیعی در مناطق با ارتفاعات بلند پیدا می‌شود. ساحات تحت پوشش شیرین بویه در این ولایت حدود شش هزار هکتار زمین می‌رسد. جوند، قادس، مقر و آبکمری ولسوالی‌هایی اند که این گیاه بیشتر در آن

رشد می‌کند. شیرین بویه در ولایت بدخشان نیز به وفور پیدا می‌شود. شیرین بویه به گونه وحشی و طبیعی آن در ارتفاعات بلند کوهستانات این ولایت در ولسوالی‌های واخان، زیرک و اشکاشم پیدا می‌شود. بر اساس آمار ریاست احصایه و معلومات وزارت زراعت، آبیاری و مالداری، در سال 1399 از یک هزار و 286 هکتار زمین، مقدار 684 متریک تن شیرین بویه در سطح کشور تولید شده است.

شیرین بویه بر اساس تقاضای بازار و فرمایش کمپنی‌های خریدار باید طوری تهیه و جمع آوری گردد که قطر و قلمه‌های آن بزرگ، رنگ زرد روشن و ضمناً قلمه‌های آن بطور مایل قطع شده باشد و فاقد سیاهی و گندیدگی و ریشه‌های خورد و کوچک بوده و مواد مؤثر به خصوص میزان گلاسیازین آن بیشتر باشد.

قسمت مورد استفاده شیرین بویه ساقه‌های زیر زمینی و ریشه‌های گیاه است که دارای

ترکیبات مختلفی است. مهم ترین ماده اصلی که موجب شیرینی شیرین بویه است، به نام اسید گلیسرزیک است که پنجاه برابر از شکر شیرین تر است و مقدار آن با توجه به شرایط محیطی و گونه گیاه بین 5 تا 20 فیصد است. اسید گلیسرزیک با افزایش سن گیاه افزایش می‌یابد. همچنان حاوی ترکیبات چون، امیدون، سپارازین، مواد البومینی و غیره می‌باشد. رنگ شیرین بویه، نسواری، خاکستری و زرد است. عصاره این گیاه حاوی ترکیب گلیسرزین، اسید گلیسرزیک و نمک های پتاشیم و کلسیم بوده ریشه‌های این گیاه حاوی کومارین، فلاون، روغنهای مفر و استرول گیاهی نیز است. همچنان عصاره ریزوم (ریشه) شیرین بویه دارای مقادیری گلوکز، سکرروز، اسپراژین، رزین و اسانس است و در کشور های پیشرفته صنعتی موارد استعمال وسیع در طب، صنایع داروسازی، صنایع غذایی، نوشابه سازی، شیرینی سازی و دخانیات دارد چنانچه از گلاسیازین در ترکیب ادویه جات مختلفه بخصوص شربت ها استفاده میگردد. از گلوکوز آن بر علاوه استفاده در شربت های مختلف، در صنعت چاکلیت سازی موارد استعمال داشته و از تفاله های آخر آن در صنعت خوشبو سازی سگرت و ساختن کود مخصوص برای سمارق ها و همچنان در گازات ضد حریق بکار برده میشود.

پودر ریشه شیرین بویه (ریشه خشک ساییده شده ی گیاه) خلط آور است ترکیبات موجود در ریشه گیاه شیرین بویه در مقابله با پوسیدگی دندان نافع است. ترکیبات موجود در ریشه گیاه خاصیت ضد میکروبی دارد؛ بنابر این می‌توان از شیرۀ این گیاه به عنوان ماده ضد پوسیدگی در محلول‌های شستشوی دهان و نیز کریم های دندان استفاده کرد.

شیرین بویه در طبابت وطنی بمنظور تداوی اسید ها، التهاب معده و هم تکلیف های تنفسی بشکل جوشانده موارد استفاده دارد. ماده موثره آن مدر و ملین بوده و بواسطه وجود بعضی فلاونوئیدها از جمله "لیکوپیریتوزید" درمان کننده ورم و زخم معده و اثنی عشر است و بر روی سرطان معده تأثیر مطلوب دارد. به عنوان آرام بخش و خلط آور، ضد التهاب و ضد

اسپازم، ضد نفخ و ضد سرفه مورد استفاده قرار می‌گیرد. در بر طرف کردن یبوست یا قبضیت مورد استفاده دارد و به طور کلی مقوی معده می باشد
در طب سنتی از این گیاه برای درمان اسپازم عضلات و تورم، برونشیت، روماتیسم و ورم مفاصل استفاده می‌شود.

امروزه نیز عصاره شیرین بویه یکی از اجزاء ترکیبی شربت سرفه به‌شمار می‌رود. این ماده به شکل طبیعی در درمان زخمهای دهان و دستگاه هاضمه مفید است. شیرین بویه همچنین مدر (ادرار آور) و ملین است و می‌توان آن را به عنوان عامل ضد ویروس موضعی برای زخم و التهاب زانو ها، چشم، دهان و دستگاه تناسلی به کار برد. مهم‌ترین خاصیت شیرین بویه، تأثیر بر دستگاه هاضمه است. همچنین برای درمان سوءهاضمه و از بین بردن نفخ شکم مفید است. شیرین بویه را فابریکه‌های بزرگ بشکل اکستری، پودر، تینچر، کامپوند ساخته و در معرض استفاده مردم قرار می‌دهند
خواص درمانی و فواید جوشانده و عصاره شیرین بویه:

برای گرفتگی حنجره و صدا، عفونت گلو و برونشیت قبضیت یک پیاله آخر شب و یک پیاله صبح قبل از ناشتا بنوشید. برای دل دردی که در اثر سوءهاضمه باشد یک پیاله از جوشانده ریشه شیرین بویه میل شود، جهت برطرف کردن سنگینی معده و هضم غذا بعد از غذا یک پیاله از جوشانده شیرین بویه میل شود.

برای زکام از جوشانده گرم آن یک پیاله صبح و شب نوشیده شود. برای درد مثانه از جوشانده آن صبح و شب دو بار بنوشید. جهت رفع زخم معده روز 3 پیاله بنوشید.

کسانی که می‌خواهند ترک دخانیات کنند هر زمان که می‌خواهند سگرت بکشند به جای آن ریشه شیرین بویه را بکنند. برای تقویت اعصاب از این جوشانده روز 3 پیاله بنوشند. برای تقویت نیروی جنسی 40 گرم پودر شیرین بویه را با 150 گرم عسل مخلوط نموده روزی یک قاشق چایخوری میل شود. جهت افزایش ترشحات عادت ماهانه از جوشانده شیرین بویه بنوشند. کسانی که فشارخون آن‌ها پائین است از جوشانده شیرین بویه استفاده کنند. برای نفس

تنگی از جوشانده شیرین بویه روز 3 پیاله بنوشند. برای اسید یوریک از جوشانده شیرین بویه استفاده شود. برای رفع بیماری بلغم جوشانده شیرین بویه مفید می باشد.

طرز تهیه جوشانده شیرین بویه:

250 گرام ریشه شیرین بویه را توتّه نموده سپس در یک لیتر آب مقطر به مدت 15 دقیقه خفیف بجوشانید و بعد بگذارید تا 24 ساعت دیگر تا ته نشین شود. آن گاه آب صاف شده را با حرارت غیر مستقیم حرارت داده تا غلیظ شود این عصاره برای تمام مواردی که گفته شد مفید می باشد روز 3 قاشق مرباخوری میل شود.

منع مصرف شیرین بویه:

کسانی که فشار خون دارند از خوردن شیرین بویه خودداری کنند. برای بیماران دیابتی خوردن شیرین بویه ممنوع می باشد. کسانی که بحران های کبدی دارند منجمله صفر و سیروز کبدی نباید استفاده کنند. مدت استفاده شیرین بویه نباید بیش از 3 هفته باشد.

بازار های مهم صادرات شیرین بویه افغانستان کشور های جاپان، امریکا، جرمنی، دنمارک، فرانسه، ایتالیا و انگلستان میباشد. کمپنی های مکندریوس امریکا، اونو جاپان، دالکس فرانسه ورافیل لندن خریدار آن میباشند. افغانستان سالانه به ارزش 95 الی 100 میلیون دالر گیاهان دارویی منجمله شیرین بویه صادر مینماید که در مجموع ارزش صادرات افغانستان یک رقم قابل ملاحظه بوده و حدود 7 الی 10 درصد کل صادرات کشور را احتوا مینماید. طی سال 1399 به ارزش مبلغ حدود 100 میلیون دالر گیاهان طبی به شمول شیرین بویه صادر گردیده است. ختم